

מיהו מנהיג?

בכל חברה ניתן להבחין במנהיגים. מנהיגים הם אנשים המשפיעים על אחרים ומובילים אותם להאמין ולפעול בדרך שהם מתווים. תופעת המנהיגות עוררה תמיד סקרנות ורצון להבין אותה. מה סוד הצלחתם של המנהיגים? מה גורם להם לסחוף אחריהם את החברה או חלקים ממנה? מדוע אנשים ירצו בתפקיד כה קשה אך מאתגר?

תופעת המנהיגות היא כלל עולמית ולמרות והעיסוק המתמשך והבין תחומי בה, אין לכל השאלות תשובה מספקת, ואנו ממשיכים להתבונן ולחקור אותה. בפעולה זו ננסה להבין איך צומחת מנהיגות, מהם מאפייניה ומה היתרונות והחסרונות של סגנונות מנהיגות שונים.

מטרות הפעילות:

1. החניך יגדיר מהי מנהיגות.
2. החניך יבחן מאפייני מנהיגות שונים.
3. החניך יבחן יתרונות וחסרונות של סוגי מנהיגות שונים.

מהלך הפעולה:

עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
רשימת רעיונות למלים: -מכונית. -זר פרחים. -בית. -שעון. -חוף ים.	10 דק'	דג מלוח משודרג. המדריך צועק 1,2,3 ומילה מסוימת {ראה דוגמאות משמאל}. החניכים צריכים ליצור ביחד את המילה הזאת בצורה אנושית ע"י גופם. כלומר, ליצור את הכיסאות, השמשה, הכלב שמוזז את הראש... ביחד יוצרים תמונה אנושית. משימה זו דורשת שיתוף פעולה ומתוכה יבלטו מנהיגי הקבוצה כאשר יחלקו הוראות לשאר הקבוצה.	משחק פתיחה.
	20 דק'	<u>המשימה:</u> <u>'מצא את המנהיג':</u> מישוה יוצא החוצה, הקבוצה בוחרת לה מישוה שהולך להיות המנהיג ושאר הקבוצה תעשה את התנועות שהוא עושה. המנהיג חייב לשנות תנועה כל 30 שניות לפחות. החניך שיצא החוצה עומד במרכז המעגל וצריך לנחש מיהו המנהיג עם שלושה ניחושים בלבד. <u>'רב חובל אפשר לעבור!':</u> כל הקבוצה עומדת	משימה קבוצתית לפיתוח מנהיגות.

		<p>בשורה בקצה אחד וחניך אחד נבחר עומד בקצה השני. החניכים צועקים לו: "רב חובל אפשר לעבור?" והחניך עונה להם "כן אבל רק כמו ___". בכל פעם הוא מחליט על צורה אחרת שבה עליהם ללכת למשל: כמו קופים, כמו הליכת ירח וכו'. כאשר הם מתקדמים לכיוונו עליו לתפוס אותם. מי שנתפס הופך להיות רב החובל.</p> <p><u>'הרצל אמר...':</u> (כל פעם חניך אחר נותן הוראות).</p> <p>חניך נבחר נותן הוראות מה לעשות, ועל שאר החניכים לציית למה שאמר אך ורק אם אמר לפני כן "הרצל אמר", מי שמתבלבל מקבל איקס על היד.</p>	
	15 דק'	<p>לאחר סיום המשימה, יושבים ומקיימים דיון:</p> <ul style="list-style-type: none"> - איך קוראים לתופעה שבה מישהו אחד מתחיל להוביל קבוצה? {מנהיגות}. - באילו אמצעים השתמש המנהיג בכדי להוביל? איך זיהיתם שהוא המנהיג? - האם היו כמה אנשים שבלטו בנוסף למנהיג? - מהו "המחיר האישי" הנדרש ממנהיג לצורך הצלחה במשימות? - מה ניתן ללמוד מכל אלה על חיי היום יום שלנו? 	סיכום המשימה ודיון בנושא מנהיגות.
כרטיסיות קטעי קריאה, ספרים: המלך הלך לישון/ יוסי אלפי. עלילות פרדיננד פדהצור/ אפרים סידון.	15 דק'	<p>המדריך יפזר קטעי קריאה וספרים ברחבי החדר, כל חניך בוחר לעצמו סיפור/קטע ועליו להגיד מה אפשר ללמוד על מנהיגות מתוך מה שבחר.</p> <p>חשוב:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. לבקש מהחניכים לשער מהם מאפייני המנהיג. 2. לכתוב לפני החניכים את המאפיינים: כריזמה, התחשבות, הקשבה, אמינות, אחריות, כח רצון, דוגמא אישית וכו'... 	מאפייני מנהיגות.
שלטים: "מסכים"/"לא מסכים" בחדר, היגדים על מנהיגות מהמקורות.	15 דק'	<p>לפי היהדות יש מספר כללים הקשורים למנהיגות {תנ"ך, דברי חז"ל, משנה ותלמוד}.</p> <p>בקצה אחד של החדר תולים שלט "מסכים" ובקצה השני "לא מסכים". המדריך מקריא היגד, מתוך המקורות ועל החניכים לבחור איפה על הציר בין מסכים ללא מסכים הם רוצים לעמוד מול ההיגד שנאמר. לאחר שכל חניך בחר את</p>	מיהו מנהיג?

		<p>המקומות, עליהם לשכנע את הצד השני בצדקתם. חשוב להנחות אותם לתת דוגמאות מציאותיים של מנהיגים שהם מכירים מההווה או מהעבר. הגדרת המנהיגות לפי המקורות היהודיים: 1. "המנהיג נבחר ע"י הציבור-ולא נכפה עליו". { דוגמאות: מפקד צבא, מנהיג חברתי }. 2. "יש לכבד כל מנהיג המכהן בתפקידו-אפילו אם אינו ראוי לכך." { דוגמאות: ראש ממשלה כושל, מנהיג שלילי }. 3. "מנהיג צריך לעמוד על דעתו ולנהוג לפי מצפונו." { דוגמאות: ואם המונהגים לא מסכימים איתך? מה אם ההחלטה שצריך לקבל מאוד קשה? מרדכי אנילביץ' }. 4. "אל לו למנהיג להשתמש באמצעי הפחדה." { דוגמא: אלעזר בן יאיר במצדה }. 5. "אל לו למנהיג לנהוג בהתנשאות." { דוגמא: כמו בסיפור פרדיננד פדהצור }. 6. "על המנהיג להקדים את צורכי הציבור לצרכיו הפרטיים." { דוגמא: יאנוש קורצ'אק שהלך אל המוות עם הילדים }. 7. "מנהיגות מביאה למשפחה כבוד, מצד אחד, וקשיים מצד שני." { לדוגמא: מנהיג עסוק, אין לו זמן פנאי עם המשפחה }.</p>	
כרטיסיות, משימות, תצפיתנים, הוראות.	5 דק' לכל משימה. סה"כ 20 דק' כולל הדיון בסוף.	נחלק את החניכים לשתי קבוצות. כל קבוצה תפעל בנפרד לביצוע <u>שתי משימות</u> : משימה א'- בניית שרשרת ארוכה ככל האפשר מהחפצים והבגדים של חברי הקבוצה. משימה ב'- כל קבוצה תקבל 30 דפי נייר ו-10 אטבים. בעזרת החומרים צריכים לבנות את המגדל הכי גבוה שיחזיק מעליו כוס עם מים בלי שתיפול. לכל קבוצה נגדיר מנהיג שיקבל דף הנחיות, וגם הקבוצה תקבל דף הנחיות. לאחר מכן, יתחלפו הקבוצות, המשימות וההנחיות הן למנהיג והן לקבוצה. לכל קבוצה יש למנות תצפיתן שגם הוא יקבל דף הוראות ושירשום את כל מה שהוא רואה. במשימה הראשונה יקבל מנהיג קבוצה א' הנחיות	סגנונות מנהיגות.

		<p>לפעול כמנהיג דמוקרטי ואילו מנהיג קבוצה ב' יפעל כמנהיג סמכותי. "המנהיגים" יפעילו את הקבוצה בהתאם לכרטיס הנחיות שבידיהם. בתום המשימה הראשונה ולקראת המשימה השנייה, יחליפו מנהיגי הקבוצות את "כובעיהם". המנהיג הדמוקרטי יהפוך למנהיג סמכותי ולהיפך. בהתאם לכך יקבלו המנהיגים הנחיות חדשות. בקש מהתצפיתנים לתאר מה קרה בכל אחת מההתנסויות. "המנהיגים" יספרו איך הרגישו בכל אחד משני "הכובעים".</p> <p>חשוב לסכם עם הקבוצה בשיתוף דוגמאות של התצפיתנים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - איך הרגישו בכל אחת מהמשימות? - מה מאפיין כל אחד מהמנהיגים? - איך זה גרם לכל אחת מהקבוצות להתנהג? - איזה מנהיג היה "כיף יותר"? - על מי יכלו לסמוך יותר? 	
	פעולה שלמה.	<p>צפייה בסרט "באג לייף"-או חלקים ממנו.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הסבר על הסרט הנמצא בעזרים. - לאחר מכן יש לנהל דיון על מה שראינו בסרט, סוגי מנהיגים {סיכום ודגשים מצורפים בסוף הפעולה}. 	<p>אופציה נוספת למתודה בנושא סגנונות מנהיגות.</p>
	7 דק'	<p><u>סיכום:</u></p> <p>מנהיגות היא דבר שקיים בכל קבוצה באשר היא. לעתים היא צומחת באופן טבעי, לפעמים היא ממונית מלמעלה. ניתן לומר כי הצלחתו של מנהיג תלויה במידה רבה בהתאמת סגנון המנהיגות שלו לנסיבות שבהן עליו להנהיג.</p> <p>בפעולה זו למדנו להבין מהי מנהיגות, כיצד היא צומחת, מה המאפיינים שלה ולהדגים את היתרונות והחסרונות של הסגנונות השונים. חשוב להדגיש כי אין בנמצא סגנון "נכון" באופן מוחלט.</p>	<p>סיכום הפעולה.</p>

עזרים:

קטעי קריאה:

הנסיך הקטן / אנטואן דה-סנט אכזופרי.

"הנני רוצה לראות בשקיעת החמה.. אם על המלך טוב, יצווה נא לשמש כי תשקע.."
"לו ציוותי על אחד מאלופי לדאות כפרפר מפרח לפרח, לחבר מחזה-תוגה או להפוך לעוף-ים, ואילו נמנע אותו אלוף מלמלא אחר פקודתי- בימי משנינו יהיה האשם?" "שאל המלך, "באלוף, או בי?"
"בך!", "השיב הנסיך בתוקף.
"נכון!" קרא המלך, "יש לדרוש מכל אדם רק מה שידו מגעת לעשות.
רק על יסודות התבונה ייכון השלטון.
אם תצווה על בני עמך להטיל עצמם הימה-יקומו ויתמרדו.
רשאי אנוכי לדרוש משמעת, משום שפקודותיי מתקבלות על הדעת."

אין זה מן הנימוס לפהק לפני מלך - אמר הוד מלכותו - והריני אוסר עליך לעשות כן!- לא אוכל להתאפק
-ענה הנסיך הקטן במבוכה - עברתי דרך ארוכה ולא עצמתי את עיני...

- אם כן - אמר המלך - פוקדני עליך לפהק! זה שנים רבות לא ראיתי אדם מפהק, לכן מוצא אני עניין רב
בפיהוקים. פהק איפוא שנית. זוהי פקודה!

- פקודתך מטילה עלי אימה... לא אוכל עוד... מילמל הנסיך הקטן ופניו האדימו מרוב מבוכה.

- אם כן - אמר המלך - הנני פוקד עליך עתים לפהק ועתים לא...

{ מתוך "הנסיך הקטן" מאת אנטואן דה סנט אקזיפרי. }

הצפרדעים סבלו מן ההפקרות שבתוכן ושלחו שליחים אל זאוס, שישים עליהן מלך. ראה זאוס את תמימותן
והשליך להן בול-עץ לתוך האגם. תחילה נבהלו הצפרדעים מעוצם המכה וצללו אל תחתית האגם. אולם
אחר כך, כשהיה העץ מונח בלי תנועה, עלו למעלה והחלו לזלזל בו והגיעו לידי כך, שעלו וישבו על גביו.
הצטערו הצפרדעים, שהן מקופחות בהיות להן מלך כזה ובאו שנית אל זאוס וביקשו ממנו שיחליף להן את
השליט באחר, הואיל והקודם הוא נרפה ביותר. כעס עליהן זאוס ושלח להן נחש-מים. שתפסן וטרפן.

משל זה מלמד, כי מוטב שיהיו המושלים נרפים ולא רשעים, משהיו זריזים ופועלי און.

{ מתוך: "משלי איסופוס" - הצפרדעים מבקשות להן מלך. }

סוגי מנהיגים-הכרת סגנונות מנהיגות שונים:

הנחיות למנהיג הסמכותי:

אתה הבוס! אתה סמכותי, תקיף ונחרץ. אתה מנהל את הצוות על-פי הכללים הבאים:

- אתה מחליט! אל תבזבז זמן על דיוני סרק.
- המשימה היא העיקר! הצלחתך תימדד בהתאם להישגי הצוות- הצוות הוא מכשיר לביצוע המשימה.
- חלק תפקידים מוגדרים לכל פרט בצוות.
- ארגן את העבודה לפי לוח זמנים ומשימות מוגדרות.
- שבח או גער בכל חבר הראוי ליחס כזה.
- חלק הוראות **בלי** להסבירן.

הנחיות למנהיג הדמוקרטי:

נבחרת בבחירות דמוקרטיות כדי להנחות את הצוות במשימתו. אתה מאמין בכל לבך כי הנהגת הקבוצה על-פי עקרונות דמוקרטיים היא הדרך הנכונה והטובה ביותר. לפיכך תנהל את הצוות לפי הכללים הבאים:

- תאפשר לחברי הצוות ליזום, ליצור ולהתבטא.
- תביא כל החלטה להצבעה דמוקרטית לאחר דיון.
- את התפקידים למשימות השונות תחלק בהתאם להתנדבותם ורצונם של חברי הצוות.
- תשתתף בביצוע המשימה כאחד מחברי הצוות.
- תדאג לתקשורת טובה בין ממלאי התפקידים בצוות.

הנחיות לצוות שבראשו עומד המנהיג הדמוקרטי:

בראשכם עומד מנהיג שנבחר על-ידכם בבחירות דמוקרטיות ההחלטה על המשימה שתבצעו התקבלה מתוך הסכמה ושותפות ועל פי דעת הרוב. המנהיג שבחרתם ינחה אתכם בביצוע המשימה תוך שימוש בהלכים דמוקרטיים: שיתוף, הצבעה, החלטת רוב וכו'. לרשותכם 10 דק' להשלמת המשימה.

שימו לב!

העקרונות הדמוקרטיים חשובים לכם, לפיכך אתם משתתפים בהכרעות, אינכם בורחים מאחריות אישית, ואתם משתתפים פעולה עם המנהיג הנבחר כל עוד הוא פועל על-פי כללים דמוקרטיים.

הנחיות לצוות שבראשו עומד המנהיג הסמכותי:

הנכם צוות משימה שמטרתו להשלים את ביצוע המשימה על הצד הטוב ביותר. לרשותכם 10 דק'.

כדי שמשימתכם תצליח וכדי שעבודתכם תהיה תכליתית ויעילה מונה עליכם מנהל עבודה ושמו _____.

זכרו!

עליכם לציית למנהל באופן מוחלט ולמלא אחר כל דרישותיו.

הנחיות לתצפיתנים:

תצפיתן א':

הינך מתבקש לצפות במנהיג הקבוצה על-פי השאלות הבאות:

1. מהי דרך קבלת ההחלטות של המנהיג?
2. באילו אמצעים נוקט המנהיג על-מנת לקדם את ביצוע המשימה?
- רשום לעצמך את התרשמויותיך, וספר בקבוצה.

תצפיתן ב':

הינך מתבקש לצפות במנהיג הקבוצה על-פי השאלות הבאות:

1. האם הקבוצה מבצעת את המשימה על-פי ההנחיות?
2. האם ישנן תופעות של השתלטות מספר חברים?
3. האם כולם שותפים בביצוע?
- רשום לעצמך את התרשמויותיך וספר בקבוצה.

הסרט: "באג לייף":

בסרט "באג לייף" מסופר על מושבת נמלים שמחויבת לאסוף אוכל עבור החגבים. עד כה, המלכה הנהיגה את הנמלים, אבל היא הזדקנה ולכן היא מלמדת את בתה הנסיכה אטה איך להיות מנהיגת הנמלים במקומה, אך הנסיכה אטה לחוצה מאוד ועושה טעויות, מי שמלחיץ אותה בעיקר הוא פליק, אחד הנמלים שבמקום לעבוד ממציא המצאות כדי שאיסוף האוכל יהיה יעיל יותר, הנמלים לא מקבלות את המצאותיו ומעדיפות להשתמש בשיטה הישנה והמסורתית. הכעס מגיע לשיאו כאשר פליק הממציא זורק בטעות את כל האוכל לנהר. החגבים מאוד כעסו על הנמלים ונתנו להם הזדמנות לתקן את הטעות עד החורף. בעקבות זאת פליק החליט שנמאס לו והוא הלך לחפש צבא בעיר הגדולה, אבל לרוע מזלו הוא הביא בטעות חרקי קרקס כושלים. הנמלים, שהיו בטוחות שפליק הביא להן את המושיעים ולא חבורה של חרקי קרקס נותנת כבוד לפליק והוא לא מעז להודות בטעותו. בינתיים הוא משכנע את חרקי הקרקס לעזור לו לנצח את החגבים. הם בונים ציפור גדולה כדי שהחגבים יבואו הם יפעילו אותה והיא תבריא את החגבים. זה לא כ"כ עובד אבל בסוף, כמו בכל סרט ילדים, הכל מסתדר, החגבים מובסים והם לא חוזרים לקן הנמלים לעולם.

מהצפייה בסרט הגענו למסקנה שיש כמה סוגי מנהיגים.

מנהיגים כמו הנסיכה אטה, שהמנהיגות ניתנה לה בירושה ומנהיגים כמו פליק, מנהיגים שרואים את המצב ולא מרוצים ממנו, אל לא רק מדברים, אלא גם מבצעים בכדי להגיע לשינוי, ויש גם מנהיגים כמו מנהיג החגבים, ששולט בעזרת כוח, מנצל את כוחו להשיג שליטה על החלשים, גם

כאשר לא היה חסר לו ולחבריו החגבים מזון הוא המשיך להיות מנהיג החגבים ומרר את חיי הנמלים כדי להוכיח את עליונותו ואף נהנה מכך. מערכת היחסים בין החגבים לנמלים הוא סיפור פשוט, אך הוא מבטא את העיקרון שהחלש לא נועד להיות עבד של החזק ושכלל אחד יש זכויות. מצבם של הנמלים מתהפך כאשר מנהיג החגבים תופס את פליק בגרונו ובמקום להתחנן על חייו פליק אומר: "נמלים לא נולדו להיות עבדים של חגבים". את המשפט הזה כל הנמלים שומעות והן מחליטות לתקוף, ובעזרת חרקי הקרקס הן מנצחות.